

MONUMENTALE AMMIANUS

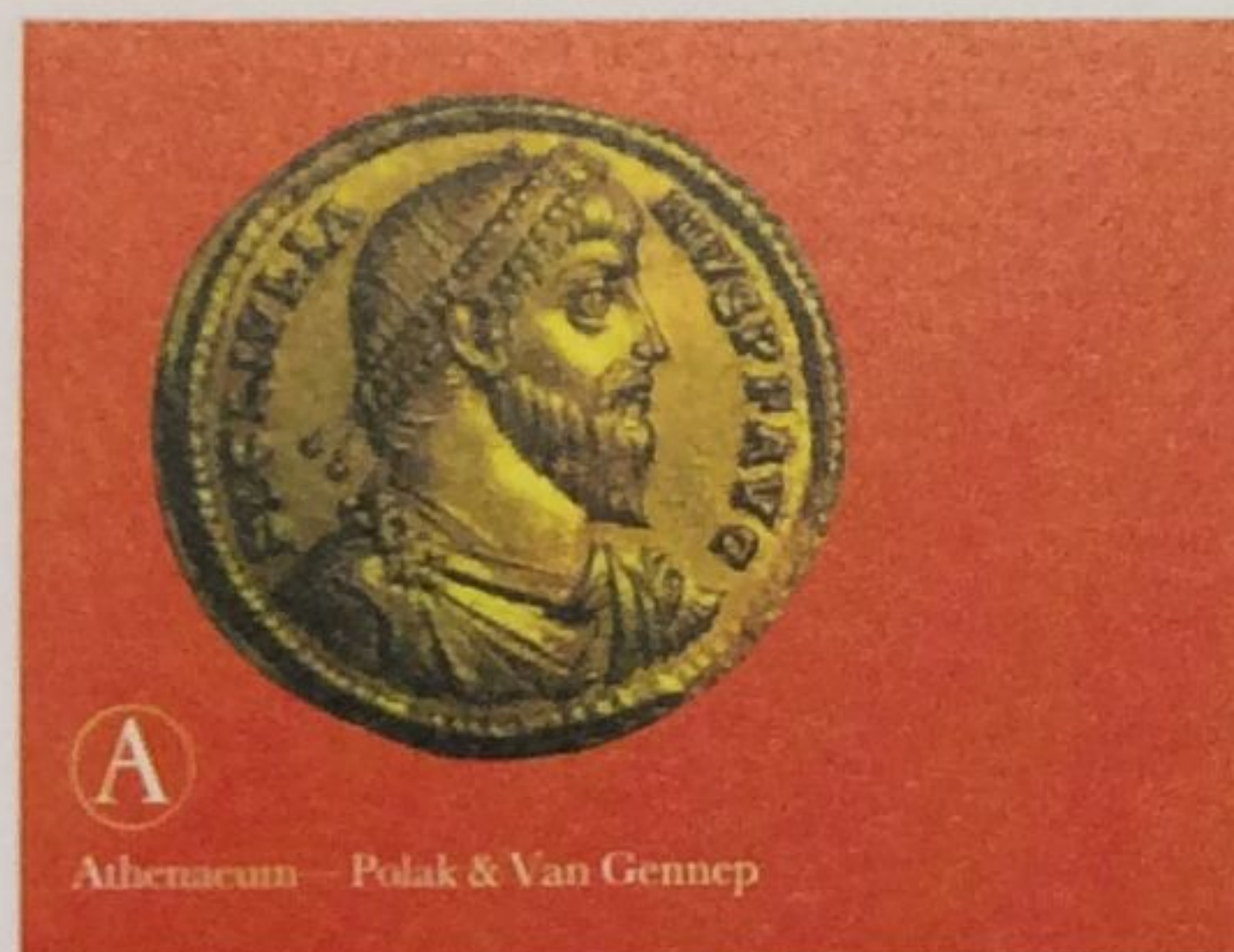
Ammianus Marcellinus, *Julianus, de laatste heidense keizer. Nadagen van een wereldrijk*. Vertaald en toegelicht door D. den Hengst. Uitg. Athenaeum – Polak & Van Gennepe, Amsterdam 2013. Geb. 752 p. ISBN 978 90 253 7046 6 € 39,95.

Ammianus Marcellinus

Julianus, de laatste heidense keizer

Nadagen van een wereldrijk

Vertaald en toegelicht door D. den Hengst

Daan den Hengst heeft als vertaler misschien geen groot aantal titels op zijn naam staan. Toch kent iedere Nederlandse en Vlaamse lezer van klassieken hem vanwege door zijn veelgeprezen en populaire vertaling van Suetonius, *Keizers van Rome* (1996, 11e druk 2010). Vele jaren heeft Den Hengst, ook na zijn afscheid als hoogleraar Latijn aan de UvA, zijn aandacht gericht op de 4de-eeuwse auteur Ammianus Marcellinus. Een belangrijke vrucht van dat werk, een complete Nederlandse vertaling, is onlangs verschenen

bij uitgeverij Athenaeum, in de imposante Baskerville-reeks. Het is een prestatie van formaat. Ammianus' Latijn blijft ook voor doorgewinterde liefhebbers tamelijk ongenietbaar en duister, maar de vertaling is helder en adequaat. De gemiddelde zinslengte ligt boven wat tegenwoordig gangbaar is, maar daarmee wordt in feite recht gedaan aan de auteur, zonder dat de leesbaarheid wordt opgeofferd. Naar mijn smaak heeft Den Hengst een goede balans gevonden tussen de zo verschillende stijleisen van Ammianus' origineel en hedendaags geschiedkundig proza. Grappig trouwens dat Ammianus zijn werk eindigt met een aanbeveling aan eventuele opvolgers om 'hun tong te smeren tot een verhevener stijl' (p.631). Alsof hij een soort platte omgangstaal schrijft. Het is de welbekende valse bescheidenheid waaronder wel meer antieke en middeleeuwse auteurs lijden.

Van Ammianus' omvangrijke werk is niet alles bewaard. De boeken 14 tot en met 31 zijn overgeleverd. Tezamen zijn ze nog altijd goed voor een kloek boekdeel van zo'n 750 pagina's. Ammianus beschrijft de gebeurtenissen uit de jaren 353-378, met als centrale figuur keizer Julianus de Afvallige. 25 jaar in 600 pagina's tekst (gerekend zonder toelichtingen) levert voor historici uiteraard aangenaam veel details op. Voor andere lezers dreigt het wel eens wat veel van het goede te worden. Gelukkig staat het iedereen vrij in het werk te kiezen waar haar of zijn belangstelling naar uitgaat. Hoe dan ook is de uitgave, de eerste van Ammianus in het Nederlands, monumentaal en compleet. Uitgebreide tussenkoppen vergemakkelijken het overzicht, en uitvoerige noten lichten toe wat niet meteen evident is. Een personenregister en, heel nuttig, een appendix met termen uit leger en bestuur, completeren het boek, dat eindigt met een aantal kaarten en tekeningen, onder meer van enkele belegeringswerktuigen.

'Nadagen van een wereldrijk' luidt de ondertitel van de vertaling. Naar verluidt zijn het ook de nadagen van de Baskerville-reeks. Dat stemt weemoedig. Maar we kunnen in

elk geval dankbaar zijn met deze fraaie uitgave. Ammianus zal vermoedelijk minder lezers trekken dan Suetonius. Maar Den Hengst heeft zich ook met dit grote werk zeer verdienstelijk gemaakt.

Vincent Hunink

Opkomst en val van het Romeinse Rijk. Serie hoorcolleges door Fik Meijer. ISVW uitgevers / LuisterWijs 2012. 6 audio-cd's in luxe slipcase; totale luisterduur 357 minuten. ISBN 978-94-91224-15-7 € 49,95

In deze luisterserie belicht Fik Meijer de opkomst, bloei en ondergang van het Romeinse rijk vanuit verschillende invalshoeken. De opzet is in grote lijnen chronologisch, maar elke cd bespreekt één aspect van Rome in het bijzonder. Zo komen op cd 1 Koningstijd en Republiek, Etrusken en Karthago, maar ook Livius en Polybius aan bod. Op cd 2 zijn